

פרשת וירא

"וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאָה אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהָר ה' יִרְאָה"
(בראשית כ"ב)

ליל שבת

המילים 'יראה' ו'וירא' מעניינים ביותר. שכן לפעמים הם משמשים מלשון ראייה- לחזות, לפעמים מלשון הבנה, לפעמים מלשון יראה - פחד ואף מלשון התגלות או בחירה (כמו אלוקים יראה לו השה). מומלץ לעקוב אחרי התרגום ובפירוש רש"י לראות את אופני ההוראה השונים.

מכאן נבין יותר טוב את המדרש הידוע:

"אמר הקב"ה אברהם קרא אותו יראה שנאמר ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ושם קרא אותו שלם שנאמר ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין וגו', אם אני קורא אותו יראה כדרך שקראו אברהם, שם צדיק ומתנעם, ואם אני קורא אותו שלם כדרך שקראו שם, אברהם צדיק ומתנעם, אלא הריני קורא אותו בדרך שקראו אותו שניהם ירושלים יראה שלום" (ילקוט שמעוני תהילים, ע"ו, תתי"ד)

עד כמה נכונה ורלוונטית תפילתו של אברהם אבינו בסיום מעמד העקדה (ולפי פירוש רשי):

"ה' יראה - פשוטו כתרגומו ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות: אשר יאמר היום - שיאמרו לימי הדורות עליו בהר זה יראה הקב"ה לעמו:

המדרש שהבאתי לעיל הוא על הפסוק בתהילים - 'ויהי בשלם סוכו'. כדי להבין את עוצמתו, וכהשלמה לדברים, הבאתי את כל המזמור ואת המשך המדרש.

"ר' ברכיה בשם רבי חלבו אמר: עד שהוא שלם (= עד שירושלים תהיה שלמה) עשה לו הקב"ה סוכה והיה מתפלל בתוכה שנאמר ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון ומה היה אומר: יהי רצון שאראה בבנין ביתי" (ילקוט שמעוני שם)

ולסיכום:

אי אפשר להגיע ל'שלם' - שלום, בלי ה'יראה'. ארץ יראה ורק אז שקטה!
(ולכן העיר נקראת ירו-שלם ולא שלמ-יראה, אע"פ ששם העיר הקדום יותר הוא שלם.)

למנצח בנגינת מזמור לאסף שיר: נוֹדַע בִּיהוּדָה אֶ-לֵהִים בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁמוֹ:
וְיֵהִי בְּשֵׁלֶם סוּכּוֹ וּמַעֲוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן: שָׁמָּה שָׁבַר רִשְׁפֵי קִשְׁת מִגֵּן וַחֲרַב וּמִלְחָמָה סֵלָה: נֹאֹר אֶתָּה
אֲדִיר מֵהַרְרֵי טָרֶף: אֲשֶׁתּוֹלְלוּ אֲבִירֵי לֵב נְמוֹ שְׁנָתָם וְלֹא מָצְאוּ כָל אֲנָשִׁי חֵיל יְדֵיהֶם: מִגַּעְרָתְךָ
אֶ-לֵהִי יַעֲקֹב נִרְדָּם וְרָכַב וְסוֹס:
אֶתָּה נוֹרָא אֶתָּה וּמִי יַעֲמֵד לְפָנֶיךָ מֵאֵז אֶפְרָי:
מִשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם דִּין אֶרֶץ יִרְאָה וְשָׁקְטָה:
בְּקוֹם לְמִשְׁפָּט אֶ-לֵהִים לְהוֹשִׁיעַ כָּל עַבְדֵי אֶרֶץ סֵלָה: כִּי חַמַּת אָדָם תוֹדֶךָ שְׁאֵרִית חַמַּת תַּחְגֹּר:
נִדְרֹו וְשָׁלְמוּ לָהּ אֶ-לֵהִיכֶם כָּל סְבִיבֵי יוֹבִילוּ שֵׁי לְמוֹרָא: יִבְצֹר רוּחַ נְגִידִים נוֹרָא לְמַלְכֵי אֶרֶץ"
(תהילים ע"ו)

לסעודת שבת

בסיום פרשת העקדה מופיע הפסוק המוכר: "וַיִּקְרָא אֲבִרְהֵם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר ה' יִרְאֶה" (בראשית כ"ב)

ישנם אין ספור פירושים להסבר הפסוק, במיוחד לאור העובדה שפעמיים מופיע ה' יראה, אך בשינוי ניקוד. אחד יראה עכשיו ואחד יראה לעתיד.

האם ה'יראה' מלשון ראייה? ואז השאלה מי יִרְאֶה או מי יִרְאֶה?
או שמא מלשון יראה- פחד. ואז השאלה יראה ממי ומתי?

נתחיל בהסבר השני - 'מוריה' מלשון יראה:

"המוריה- חד אמר הר שירדה עליו הוראה לישראל, וחד אמר הר שירדה עליו מורא לאומות. רבי ינאי אומר על שם נורא א-להים ממקדשיך" (ילקוט שמעוני שיה"ש, ד)

המדרש מביא הסברים לשם 'מוריה'. בקטע שהבאתי שלושה הסברים. (מתוך הסברים נוספים שמופיעים במדרש המקורי):

א. מלשון 'הוראה'. ב. יראה לאומות העולם ג. מתוך המקדש- יראה (לנו?).

על פי הסבר זה, למד אברהם שאם נירא את ה' (או שהגויים ייראו) אז נגיע למקדש. כמשמעות הפסוק מתהילים- 'אֶרֶץ יִרְאֶה וְשִׁקְטָה' (= ירו - שלום). וכן שלעתיד לבוא ממקום זה תצא יראה לעולם.

'יראה' מלשון ראייה:

על פי הסבר זה, יש לקרוא את הפסוק פעמיים:
פעם ראשונה - בְּהַר ה' יִרְאֶה. כלומר שבהר הזה, ה' יראה אל עמו.
ופעם שניה - בְּהַר ה', יִרְאֶה. כלומר שבהר ה' (כך שם ההר), אנחנו נראה.

וכפי שאומרת הגמרא במסכת חגיגה:
"נאמר 'יראה'. 'יראה'- כדרך שבא לראות כך בא להיראות" (חגיגה ד.).

על פי הסבר זה, אברהם הבין שכשם שהוא ראה את 'פני ה', והקב"ה נראה אליו. כך גם לעתיד לבוא- הקב"ה יראה אל עמו בזמן שאנו נקיים את הציווי: 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'.

בעמוד הבא נלמד מהי ראיית פני ה':

רבי נחמן מברסלב מביא פירוש נפלא, למעלתו של אברהם ולמצוות 'הראיה'.
הקטע עצמו קשה, גם בסגנון. ננסה לבאר אותו ולתת רקע לדברים:

חלק א- מידתו של אברהם: כשהקב"ה ביקש מאברהם 'התהלך לפני והיה תמים'. נבין זאת כך: התהלך = זו פרנסת האדם. כפי שנאמר - "וְאֵת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם", - "זֶה מְמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁמְעִמִּידוֹ עַל רַגְלָיו". השאלה היא: האם כאשר האדם 'מתהלך' ועוסק בפרנסתו, האם הוא חושב שזה בא בדרך הטבע (=כוכבים ומזלות) או שהוא רואה ומבין שהכול מהקב"ה (=הקב"ה לפניו).

אברהם התהלך לפני ה'. והיה תמים ('תמים תהיה עם ה' אלוקיך') ולכן לחמו, מזונו, פרנסתו נקראים 'לחם הפנים'. (התהלך = לחם, לפני = פנים).

חלק ב. - מהותו המיוחדת של 'לחם הפנים': על לחם הפנים נאמר שהוא תמיד חם. מי שמגיע למדרגת 'לחם פנים' מסוגל לעמוד 'כחום היום', לעמוד מול שמש ישירה ולא להיפגע. (בניגוד ליצחק שכהו עיניו במעמד העקדה- משום שלא היה מסוגל עדיין לעמוד במראה כה חזק של מראה פני ה' - עיינו ב'משך חכמה' שמצורף בסוף).

חלק ג. - סוד מצוות הראיה: כאשר אנו מתהלכים אל המקדש עם מה שעמלנו עליו במהלך השנה (=יראה כל זכורך... ולא יראו פני ריקם'). אנו מראים שההליכה שלנו, כל השנה (=פרנסתנו) הייתה 'לפני ה'. שלחמנו הוא 'לחם פנים'!

זהו גם ציווי הקב"ה למשה, 'פני ילכו והניחותי לך'. אם פני ילכו, אז נוכל לזכות לראות פני ה'. להיות מסוגלים לעמוד ולראות את התגלות השכינה. (ולא רק 'וראית את אחורי')

חלק ד. - השולחן = מזבח: בנבואת יחזקאל (פרק מ"א) מתואר השולחן, אך הקב"ה קוראו מזבח: "הַמְזַבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבוֹה וְאָרְכוֹ שְׁתַּיִם אַמּוֹת וּמִקְצָעוֹתָיו לוֹ וְאָרְכוֹ וְקִירָתָיו עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֶחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'". זהו המשך לפסקה הקודמת. כדי שעבודת ה' במקדש תתקבל, עבודת ה' על המזבח, היא צריכה להיות 'לחם פנים'. לפני ה'.

חלק ה. לעתיד לבוא. בנבואת ישעיהו (פרק ל"א) נאמר שלעתיד לבוא: "כִּי עִם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלַם בְּכּוֹ לֹא תִבָּכֶה חֲנוּן יִחַנֵּךְ לְקוֹל זַעֲקָךְ כְּשִׁמְעָתוֹ עֲנֶךָ: וְנָתַן לְכֶם ה' לֶחֶם צָר וּמִים לְחָץ וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרֶיךָ".

הסבר הפסוק: עתה הקב"ה נסתר מפניך, הוא 'נכנף מפניך'. אך לעתיד לבוא 'והיו עיניך רואות את מוריך'. ומדוע איננו רואים את הקב"ה ומהי לשון 'נכנף'?

המילה יכנף, היא מלשון 'כנף-כנפיים'. הכנפיים מסמלות את ה'צל', את ההסתר מאחורי השמש, האור, השכינה. (זאת נלמד מן הפסוק 'צלצל כנפיים'. המרמז על צל מן הכנפיים). וכל זאת למה? משום ש: "וְהִסְתַּרְתִּי פְנֵי מִהֶם וְהָיוּ לְאֵכָל". שאין אנו ראוים להתגלות פני ה'. 'אֲבָל לְעֵתִיד.. "וְזָרְחָה לְכֶם שֶׁמֶשׁ"... "עֵתִיד הַקְדוֹשׁ - בְּרוּךְ - הוּא לְהוֹצִיא חֲמָה מִנְּרִיתִיקָה". אֲזִי יִתְקַיֵּם: "וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהָ" (מְלֹאכֵי ג'), הֵינּוּ שְׁלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרֶיךָ'.

ונסיים בנבואת הנחמה:

"כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן: פְּצָחוּ רִנְנוּ יַחְדוֹ חֲרֻבוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי נָחַם ה' עַמּוֹ גְּאֹל יְרוּשָׁלַם:"

א. "ומי שהוא במדרגת אברהם, הינו בחינות בעל נפש, אזי בודאי כל אכילותיו וסעדוֹתיו בבחינת לחם הפנים. בבחינת (בראשית י"ז): "התהלך לפני", "התהלך", זה בחינת רגליו, בחינת פרנסתו. בחינת (דברים י"א): "ואת היקום אשר ברגליהם", (ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה, סנהדרין ק"י זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו).

ב. "התהלך לפני", שנעשה מהם בחינת פנים. וזה בחינת (שמואל - א כ"א): "לחם חם ביום הלקחו", הינו לחם הפנים, הם לחם חם, דרגין דאברהם, שהוא בחינת (בראשית י"ח): "כחם היום": ואז כל העכו"ם וכל הכוכבים ומזלות שהם תחתיהם, כלם הן טורחין בשביל זה האיש. בבחינת (תהלים ק"י): "שב לימיני", בחינת אברהם, "עד אשית אויביך הדום לרגליך", שהם טורחים בשביל פרנסתך. בבחינת (במדבר י"ד): "לחמנו הם סר צלם מעליהם", 'כי מראה חמה עמקה מן הצל' (בבא בתרא פ"ד), 'חמה' בחינת "כחם היום", בחינת "לחם חם". אבל כשפר צלם, אזי נתעלה ונתראה מראה חמה, דרגה דאברהם. והם נשפלים תחתיו, בבחינת: "עד אשית אויביך הדום" וכו'. וזהו: "התהלך לפני והיה תמים" בבחינת (דברים י"ח): "תמים תהיה עם ה' אלקיך" שלא תצטרך לדרש אחר כוכבים ומזלות כי תהיה למעלה מהם:

ג. וזהו: "ולא יראה את פני ה' ריקם" ברגלים, שאז נתגליו פני ה', בחינת פנים. ובזה שכל אחד מביא עולת ראיה מיגיעתו שמתנגע כל השנה, על ידי זה נתתקן ונתעלה כל לחמו ופרנסתו, בבחינת לחם הפנים: וזהו שהשיב הקדוש - ברוך - הוא למשה: "פני ילכו והניחותי לך", כי משה בקש כפרה, והשיב לו: "פני ילכו", שיתקנו בחינת רגליו, בבחינת פנים, אזי יתכפר להם,

ד. 'כי שלחן דומה למזבח שמכפר' (חגיגה כ"ז). וזהו (שם): פתח ב"מזבח" וסיים "זה השלחן אשר לפני ה'", "לפני" דיקא, שיהיה דיקא בבחינת פנים, ואזי מכפר:

ה. ולעיתיד יתקים (ישעיה ל'): "ולא יכנף עוד מוריה והיו עיניך ראות את מוריה", שאזי יתגלה בחינת פנים. כי עכשו פני ה' מסתר בדרך הטבע, בהנהגת המזלות, בבחינת (דברים ל"א): "והסתרתני פני מהם והיו לאכל", ועכשו מראה החמה עמקה מן צלם. וזה בחינת (ישעיה י"ח): "צלצל כנפים", שהכנפים וההסתרה שהנהגתו מכנף ומסתר בהם, וזהו הצל שמסתיר אור החמה. ואין זה אלא מחמת שאור החמה, אין מאיר בשלמות, ואין זה אלא מראה החמה, מראה דיקא. אבל לעתיד שאז יתקים: "וזרחה לכם שמש", שהחמה בתקפה יתגלה, בבחינת 'עתיד הקדוש - ברוך - הוא להוציא חמה מנרתיקה' (יא). אזי יתקים: "ומרפא בכנפיה" (מלאכי ג'), הינו שלא יכנף עוד מוריה כנ"ל:

(ליקוטי מוהר"ן - סימן לא)

לסעודה שלישית

"וַיֹּאמֶר מְדוּעַ אֶתְּ הִלַּכְתָּ אֵלָיו הַיּוֹם לֹא זִזְדָּשׁ וְלֹא שֶׁבֶת" (מתוך ההפטרה)

בהפטרה מתוארת לידת בן 'כעת חיה', ומכאן הקשר לפרשה. אך אנו נקשר את ההפטרה למהלך שלנו. הנער השליח שאל את השונמית, מדוע היא מקבילה את פני הנביא, הרי 'לא חודש ולא שבת'. מכאן למדו חז"ל שיש מצווה להקביל את פני הרב בשלושת הרגלים.

ושמא תשאלו, הרי כתוב חודש ושבת?

א. הרב יהונתן אייבשיץ (פגשנו אותו כבר בעבר...) מתרץ: שזוהי מידת חסידות לעלות כל ראש חודש וכל שבת. ועל זה התפלא הנער, שאפילו מידת חסידות אין כאן, שהרי לא רגל עכשיו ואפילו לא חודש או שבת.

ב. המלבי"ם בדומה, אומר שאכן אל המקדש, היה ראוי לעלות כל שבת וראש חודש. אך התורה הקלה עלינו את מסע הדרך. אך לקבל את פני הרב, ראוי בתדירות גבוהה יותר.

(המקור לתשובות בסוף הדפים)

אך שימו לב לדבר מעניין. לעתיד לבוא נאמר בישעיה:

"וְהָיָה מְדֵי חֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וּמְדֵי שֶׁבֶת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָּל בֶּשֶׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנָי אָמַר ה'": (ישעיהו ס"ו)

כלומר לעתיד לבוא נעלה לרגל בכל שבוע ובכל ראש חודש! כנראה שהנביא ידע שיהיו לנו מכוניות, אוטובוסים ורכבת קלה. כך שלא יהיה טורח גדול לעלות כל כך הרבה.

חידה:

כמה פירושים לשם 'מוריה' תוכלו למצוא?

"ואמרו בגמרא דר"ה [דף טז ע"ב] חייב אדם לקבל פני רבו ברגל, שנאמר מדוע את הולכת אליו לא חודש ולא שבת היום, מכלל דבחודש ושבת איבעיא ליה למיזל, וכבר נתקשו בו, פתח ברגל ומביא ראייה על חודש ושבת, ורגל מאן דכר שמיה. אמנם יובן בהנ"ל, דקבלת פני תלמיד חכם כקבלת פני שכינה, וא"כ בזמן הבית לא היה חיוב לקבל פני רבו ברגל, כי היו מקבלים פני שכינה בעלותם לראות בית ה', אבל חודש ושבת דאינם עולים - וכבר נודע מ"ש במדרש [יל"ש ח"ב רמז תק"ג] והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו, ראויים היו ישראל לעלות לרגל כל חודש ושבת, אלא שחס עליהם המקום להקל מאתם הטורח מהראוי לעלות בחודש ושבת, וא"כ לעומת זה עכ"פ - יש לקבל פני תלמידי חכמים שהוא כעין קבלת פני השכינה ואין בו טורח הדרך, לכך בשונמית שהיתה בזמן הבית, לא הזכיר מועד וחג כי אם חודש ושבת, דשם הווי לה למיזל ממידת חסידות, ולכך ר' יצחק דאיירי בזמן הזה, אמר חייב לקבל פני רבו ברגל, כי ברגל חייב מהתורה לעלות לראות לפני השם בעזרה, א"כ עכשיו החיוב ברגל לקבל תמורתו פני תלמיד חכם, ולכך לא הזכיר חודש ושבת, כי זהו אינו מן החיוב כי לא נזכר בתורה, ואינו רק מידת חסידות הואיל ויהיה לעתיד לבא, אבל חיוב ליכא רק ברגל בזמן הזה בעו"ה, וא"ש ודוק, כי הם דברים ברורים ואמתיים" (יערות דבש, חלק א, דרוש י"ב)

(31) משך חכמה על במדבר פרק ו פסוק כה

יאר ד' פניו - הארת פנים הוא מה שמראה פנים, שהם יוכלו להסתכל בהארת פניו, וזה בהתגלות כבוד אלדים, וישא ד' פניו הוא מה שהשי"ת מסתכל ומשגיח בפרט על עמו ישראל, והוא כנגד יצחק (ע' בעל הטורים כאן), דאיתא במ"ר (בראשית רבה סה-ה) שבשעת עקדה הציץ בשכינה וכהו עיניו מראות, לכן דריש כאן בספרי (קמד כה) יאר יתן לך מאור עינים זו מאור השכינה, ודלא כיצחק שסביביו נשערה מאד. וזה יראה, ד' יראה (בראשית כב, יד) כמו ישא, בהר ה' יראה (בראשית כב, יד) שד' הוא הנראה להאדם (ע' חגיגה ב), הוא כמו יאר, וזה זכה אברהם ויצחק לבניהם ממסירת נפש אשר היה להם בעקדה. ואכמ"ל.

מלבי"ם על מלכים ב פרק ד פסוק כג - חלק באור הענין

מדוע את הולכת אליו היום לא חודש - כי היה מנהגם ללכת אל איש האלהים בחדש ושבת שכמו שצוה ה' על העליה ברגל ללמד שם דרכי ה' מפי הכהנים ולהמשיך עליו שפע קדושה מהשוכן בבית הנבחר, והיה מן הראוי שיעלו גם בחודש ושבת וכמו שיהיה לעתיד לבא שכתוב והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות, רק שבזה"ז שהוא דבר שא"א היו הולכים בחדש ושבת אצל הנביא שעליו ה' שוכן כדוגמת שישכון במקדש אל, וממנו ילמדו דרכי ה' ויקבלו שפע קדושה וברכה, ובמועד היו עולים לרגל למקדש הגדול, וע"כ תפס חדש ושבת לבד, וחז"ל הוציאו מזה שחייב אדם לקבל פני רבו ברגל, כי בזמן הזה שאין מקדש יהיה קבלת פני רבו במקום עליה לרגל, והגם שבחדש ושבת אין חיוב כיון שאין בו חיוב עליה לרגל, במועד יש חיוב בדבר כיון שהתחייב לעלות לרגל, ומפסוק הזה למדנו שקבלת פני הרב הוא כמקבל פני שכינה במקדש: